

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI

MALISHO

Mchanganyiko wa Rhodes na Tropical Kudzu

1. UTANGULIZI

Malisho ni chakula cha msingi cha mifugo kinachojumuisha aina mbalimbali za nyasi na mikunde. Utunzaji wa malisho ni muhimu ili kuhakikisha kwamba mifugo inapata chakula bora na cha kutosha wakati wote. Ukuaji na ustawi wa aina za malisho hutofautiana kutegemea hali ya hewa na mazingira mbalimbali.

USTAWISHAJI WA MALISHO

- Andaa shamba.
- Chagua aina ya malisho unayokusudia kupanda kufuatana na aina ya udongo na hali ya hewa.

- Panda mbegu bora kufuatana na aina ya malisho (mbegu, vipingili, vishina au chipukizi). Mbegu bora zipandwe kwa ekari kilo 5-10 kwa nyasi na kilo 2-6 kwa mikunde kutegemea aina ya mbegu.
- Odoa magugu kupunguza ushindani wa maji, hewa na mwanga kati ya malisho na magugu.
- Weka mbolea ya samadi, mboji au ya viwanda kama NPK, CAN, TSP kwa kufuata ushauri wa mtalaamu wa mifugo.
- Hakikisha malisho yanapata maji ya kutosha.

UTAYARISHAJI WA MBEGU KURAHISISHA UOTAJI

Mbegu za mikunde zina ganda gumu ambalo hucheleweshwa uotaji hasa zikiwa zimekaaa zaidi ya mwaka mmoja. Hivyo ni muhimu kupunguza ugumu wa ganda kabla ya kupanda kwa:

- Kuloweka kwenye maji moto yenye nyuzi 90c kwa dakika moja,
- Kusugua kwa kutumia msasa
- Kuchovya kwenye tindikali

FAIDA ZA KUPANDA MALISHO

- Hurahisisha upatikanaji wa chakula cha mifugo chenye viini-lishe kama wanga, protini, madini na vitamin

- Hurutubisha ardhi hasa malisho aina ya mikunde.
- Huzuia mmomonyoko wa ardhi.
- Miti malisho kama lukina, Sesbania na Grilicidia hutumika kama kuni na kinga ya upepo.

AINA ZA MALISHO

- Malisho yamegawanyika katika makundi makuu mawili ambayo ni nyasi na mikunde. Baadhi ya aina ya nyasi ni:

a) Guatemala (*Tripscum Laxum*)

- Hustawisha kwa chipukizi kwa nafasi kati ya mashina.
- Hustawisha vizuri kwenye eneo lenye mvua za wastani.
- Huvunwa yakiwa na urefu wa mita moja na robo na hukatwa sentimeta 15 kutoka usawa wa ardhi.
- Kiasi cha protini ni wastani wa 7% kutegemea aina ya udongo na matumizi ya mbolea.

b) Mabingobingo / Bana grass

- Hustahimili ukame.
- Upandaji wake ni mita moja (1) kati ya mstari na mita 1 kati ya mashina.
- Kiasi cha protini ni wastani wa 11.5% kutegemea na aina ya udongo, matumizi ya mbolea na kipindi cha kuvuna.

- Mavuno huweza kufikia tani 30-50 za majani mabichi kwa hekta.

Nyasi aina ya bana

c) Guinea grass

- Ni malisho ya asili.
- Hustawi katika aina mbalimbali za udongo na kuvumilia ukame na joto.
- Hustawisha kwa mbegu au vichipukizi
- Kiasi cha protini ni wastani wa 11.5% kutegemea na aina ya udongo, matumizi ya mbolea na kipindi cha kuvuna.

d) Rhodes grass

- Hustawi katika maeneo yanapopata mvua za wastani hadi nyingi (mm 600-1200).
- Hupandwa kwa kutumia mbegu, baada ya kuvunwa.
- Mbegu zake ni ndogo hivyo huchanganywa na mchanga wakati wa kupanda.
- Huweza kuchanganywa kwa kupandwa na majani jamii ya

mikunde kama *Desmodium* au *Siratro*.

- Kiasi cha protini ni wastani wa 10% kutegemeana na aina ya udongo, matumizi ya mbolea na kipindi cha kuvuna.

Nyasi aina ya Rhodes

JAMII YA MIKUNDE

a) *Desmodium*

- Hustawi vizuri katika sehemu zenye baridi ya wastani, huvumilia ukame kiasi na huchipua haraka baada ya kukatwa.
- Hupandwa kwa kutumia mbegu au vishina vilivyokomaa, kwa nafasi ya sentimita 30 kati ya mashina.
- Kiasi cha protini ni wastani 13%.
- Huweza kupandwa pamoja na nyasi.

b) *Lukina (Leuceana leucocephala)*

- Hupandwa kwa kutumia mbegu moja kwa moja shambani au kwenye vitalu na miche kuhamishwa shambani.

- Hustawi katika aina mbalimbali za udongo na hali ya hewa.
- Huvunwa ikifikia urefu wa sentimita 90 na huchipua haraka baada ya kukatwa.
- Kiasi cha protini ni wastani wa 24% kutegemea aina ya udongo, matumizi ya mbolea na kipindi cha kuvuna.

Miti ya Lukina

Kimetayarishwa na:

Idara ya Malisho na Rasilimali za Vyakula vya Mifugo

Wizara ya Mifugo na Uvuvi

Jengo la NBC

Barabara ya Nyerere

S.L.P 2870

40487 Dodoma

Simu: +255 26 2322610

Nukushi: +255 26 2322613

Barua pepe: ps@mifugo.go.tz